

not just a negative syndrome, it is full of contradictions. According to Charles W. Hoge, MD, Colonel US Army these symptoms of PTSD, which in the so-called civilian life brings negative consequences, in war conditions can decide on the survival of a soldier. Re-experiencing an event, intrusive thoughts, strong emotions caused by memories can make a soldier sensitive to currently occurring combat situations and thus help in avoiding or releasing an optimal ex-post reaction. This understanding of PTSD is controversial but also draws attention to the certain usefulness of emerging symptoms in soldiers who are again in the battlefield.

Possibilities of help in war situations. Emergency help may be colleagues and commanders, as well by a special team co called crisis intervention/support team. Permanent help should be carried out by the Combat Stress Control (CSR) Team. The optimal impact should be based on selected models of work based on CSR, supporting on the work of psychologist. The main goal of these activities should be a quick return of the soldier to service. The beginning of the support group's activity should be running wuthin 24 - 72 hours after the event.

Conclusion. Mental resilience is important in conducting combat operations. War conflicts increase the need for psychiatrists and psychologists help, also because there is still lacking of knowledge about the possible consequences for the soldiers' mental health. It seems that it is still unclear why some soldiers suffer from PTSD syndrome, while others experience only ASD, and some do not experience nor ASD and nor PTSD and even no emotional disturbances. Developing mental resilience must be based on both internal and external resources is the ability to reach existing (internal) and external (which involves receiving support from other people) during the crisis. Therefore, one must develop the work on a better understanding and also develop the concept of «resilience». It should also be emphasized that the process of shaping resilience is different, which is variable depending on the time in which the soldier is examined and what are his individual personality traits that can actually contribute to resistance to trauma. However, both of these variables still do not exhaust the spectrum of factors that make up the overall picture of the development of this process.

ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ НАД ВОЄННОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ ЯК ЧИННИК ПІДТРИМАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ У СУСПІЛЬСТВІ

*С.М. Попко., генерал-полковник, Міністерство оборони України,
командувач Сухопутних військ Збройних Сил України*

У контексті російської агресії на південно-східних кордонах України, все більшої актуальності набуває проблема цивільного демократичного контролю над воєнною сферою нашої держави. Як справедливо стверджує І. Саман, запровадження цієї реформи «...розвантажить військове керівництво,

яке повинно займатися оперативним плануванням, а не бюрократичними моментами».

Перші кроки у напрямі запровадження цивільного демократичного контролю над воєнною сферою були здійснені ще у 90-х роках ХХ ст. Як зауважує Л. Поляков, подібні ініціативи були детерміновані насамперед зовнішньополітичними чинниками – спробою інтеграції України в міжнародні структури (знайшло своє відображення у низці міжнародних та національних документів: «Партнерство заради миру: рамковий документ» (1994 р.), «Кодекс поведінки стосовно воєнно-політичних аспектів безпеки» (1994 р.), «Концепція (основи державної політики) національної безпеки України» та ін.).

Для Української держави запровадження цивільного контролю над воєнною сферою відіграю надзвичайно важливе значення, адже передбачає два взаємопов'язані принципи: демократичність та цивільність. «Якщо коротко, у класичному розумінні, дієвий цивільний демократичний контроль означає перетворення Збройних Сил у відкритий, зрозумілий для суспільства інститут, який діє в межах законодавства. Збройні сили підпорядковані демократично обраній владі та підлягають нагляду з точки зору доступу до інформації з боку ЗМІ та громадських організацій. Тому контроль має бути «демократичним» за визначенням», – зауважувала Координатор проєктів Офісу реформ Міністерства оборони України (МОУ) О. Фаворська.

У 2003 р., з метою захисту національних інтересів України, утвердження і зміцнення конституційних засад демократичної, правової держави у сфері цивільно-військових відносин, забезпечення прав і свобод людини, Верховною Радою України ухвалено Закон «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», де відзначено, що цивільний контроль має забезпечувати: пріоритет політичних підходів до вирішення питань військового будівництва; дотримання законності в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави; підтримання політичної стабільності в суспільстві; попередження та недопущення порушень конституційних прав і свобод, захист законних інтересів громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України, інших військових формуваннях; урахування громадської думки, пропозицій громадян та громадських організацій при обговоренні й ухваленні рішень з питань діяльності Збройних Сил України; виділення відповідно до законів у необхідних обсягах і раціональне використання бюджетних коштів, спрямовуваних на утримання і функціонування Воєнної організації та правоохоронних органів держави, зокрема на реформування Збройних Сил України тощо.

Каталізатором нової хвилі реформ послужила російська агресія (2014 р.). У відповідь Україна розпочала здійснювати комплексні заходи з метою розбудови Збройних Сил, зміцнення обороноздатності держави. 31 жовтня 2016 р. Проєктний офіс реформ МОУ на міжнародному семінарі в Національному університеті оборони України імені І. Черняхівського

презентував нову Концепцію демократичного контролю над Збройними Силами України. Заступник Міністра оборони І. Долгов пояснив необхідність цивільного контролю над ЗСУ: «Перше: всі громадяни платять податки і на ці податки утримуються Збройні сили. Друга відповідь – це те, що на цю силу покладено певні функції – територіальної цілісності, незалежності, суверенітету держави. Таким чином, контроль повинен забезпечити, щоб Збройні сили були в змозі виконати цю функцію. І третє: цивільний контроль потрібен для того, щоб забезпечити повну деполітизацію Збройних сил від внутрішньо політичних процесів».

Після ухвалення Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р., Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» втратив чинність. У Законі третій розділ присвячений демократичному цивільному контролю. Зокрема законодавець передбачив, що система цивільного контролю складається з контролю, що здійснюється Президентом України; контролю, що здійснюється Верховною Радою України; контролю, що здійснюється Радою національної безпеки і оборони України; контролю, що здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; судового контролю; громадського контролю.

Відповідно предметом цивільного контролю є: а) дотримання вимог Конституції і законів України у діяльності органів сектору безпеки і оборони, недопущення їх використання для узурпації влади, порушення прав і свобод людини і громадянина; б) зміст і стан реалізації стратегій, доктрин, концепцій, державних програм та планів у сферах національної безпеки і оборони; в) стан правопорядку в органах сектору безпеки і оборони, їх укомплектованість, оснащеність сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою, забезпеченість необхідними запасами матеріальних засобів та готовність до виконання завдань за призначенням у мирний час та в особливий період; г) ефективність використання ресурсів, зокрема бюджетних коштів, органами сектору безпеки і оборони.

Таким чином, запровадження демократичного цивільного контролю над воєнною сферою – нагальна необхідність в умовах російської агресії та євроатлантичної інтеграції України. Підвищення ефективності діяльності МОУ, посилення зв'язків Збройних Сил України з Верховною Радою України і громадянським суспільством – пріоритети у цій сфері. 2019 – 2020 рр. повинні показати ефективність законодавства України та готовність військових до нововведень.